

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

LÁSKA A JEJÍ MÍSTO V POMÁHAJÍCÍCH PROFESÍCH

Vedoucí práce: doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Autor práce: Ester Martynková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2011

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29.3.2011

Podpis studenta

Poděkování

„Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Tomáši Machulovi, Ph.D., Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

Obsah

.....	4
Úvod.....	5
1. Vstupní kapitola.....	7
1.1. Vysvětlení čím se budu v práci zabývat a proč.....	7
1.2. Vymezení základních pojmů.....	8
1.3. Vysvětlení pojmu láska.....	9
2. Druhy lásky.....	11
2.1. Obecná charakteristika.....	11
2.2. Láska jestliže.....	12
2.2.1. Výhody.....	13
2.2.2. Nevýhody.....	13
2.3. Láska protože.....	14
2.3.1. Výhody.....	14
2.3.2. Nevýhody.....	14
2.4. Srovnání lásky jestliže a protože.....	15
2.5. Bezpodmínečná láska.....	15
3. Láska miluji tě a tečka.....	17
3.1. Bezpodmínečná láska z pohledu Bible.....	17
3.2. Druhy bezpodmínečné lásky.....	18
3.2.1. Bratrská láska.....	18
3.2.2. Trpělivá láska.....	20
3.2.3. Láska agapé.....	22
3.3. Potřeba aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka.....	22
4. Implementace.....	26
4.1. Postup přijímání.....	26
4.2. Nástrahy přijímání.....	27
4.3. Vliv na člověka, který přijímá bezpodmínečnou lásku za svůj vzor.....	29
4.4. Inspirace k aplikování bezpodmínečné lásky.....	30
Závěr.....	31
Seznam použitých zdrojů.....	32
Abstrakt.....	33
Abstract (abstrakt v anglickém jazyce).....	34

Úvod

Úvodem bych chtěla říci, proč jsem se rozhodla právě psát svoji bakalářskou práci na téma láska a její místo v pomáhajících profesích. Pracuji v zařízení pro mentálně postižené děti i dospělé pět let. Za tuto dobu jsem měla možnost poznat klienty, jejich rodiče i opatrovníky. Občas jsem si kladla otázku, zda je možné projevovat lásku v pomáhajících profesích bez podmínek. Milovat a přistupovat k těmto lidem s opravdovou láskou, ne s vypočítavostí nebo pouze za určitých podmínek. Také jsem si položila otázku, zda já jako sociální pracovník projevuji vůči klientům bezpodmínečnou lásku. Ne vždy jsem mohla skutečně říci ano. Ráda si kladu otázky a tak jsem se dále ptala sama sebe, jak prakticky můžu projevovat ve své práci tolik potřebnou bezpodmínečnou lásku a jsou nějaké obtíže při její aplikaci do praxe?

Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole vymezím základní pojmy, aby i laik - člověk neorientující se v následující problematice mohl pochopit význam klíčových slov jako např. láska k bližnímu, pomáhající profese, klient, sociální pracovník, sociální práce, sociální služby atd.

V druhé kapitole se zaměřím na tři druhy lásky a to „lásku jestliže“, „lásku protože“ a „lásku miluji tě a tečka“. Popíši jejich výhody a nevýhody. Následně bude krátké srovnání „lásky jestliže a lásky protože“ a vysvětlen význam bezpodmínečné lásky.

Třetí kapitola bude zaměřena přímo na bezpodmínečnou lásku a druhy bezpodmínečné lásky, s kterými se můžeme v práci sociálního pracovníka setkat. Mezi ně patří zejména bezpodmínečná láska z pohledu Bible, bratrská láska, trpělivá láska a láska agapé, čili láska dána Boží milostí, kterou jsme si žádným způsobem nemohli zasloužit. Byla nám darována Bohem zcela zdarma. Nastíním potřebu aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka a nejdůležitější způsoby projevení lásky, mezi které patří zejména: aktivní pomoc, empatie, naslouchání, důvěra, láska k nepřátelům a lidem, kteří nám ublížili, trpělivost, udělení si času na klienta, respektování klienta a také upřímnost vůči němu.

Ve čtvrté a tedy z obsahu vyplývající poslední kapitole se zmíním o implementaci znamenající postup přijímání. Budou kladeny otázky typu: Co člověk musí změnit ve svém chování a přístupu? Pokusím se zmínit pár věcí, které je potřeba změnit a sociální pracovník se může nad nimi zamyslet, zda např. s tím konkrétně nemá problém. Jedná se o potřebu změnit své myšlení, motivy, přeměna našich skutků a jednání, naučení se lásky, odpuštění, cvičení se v trpělivosti a odevzdání Bohu k dispozici vše, co mám. Při aplikaci bezpodmínečné lásky je také žádoucí počítat s nástrahami, kterými mezi jinými mohou být situace, kdy bezpodmínečnou lásku projevuje pouze pracovník. Setkáme se s klientem, který nechce změnu, nepřipouští si to, že by mohla nastat změna např. v jeho postojích. Dále se může jednat o manipulujícího klienta, jehož cílem je, aby se pracovník snadno nechal tím, co mu řekne ovlivnit. Potom to může být strach nebo obava, např. z reakce druhé osoby, které je projevována bezpodmínečná láska. Má na klienta pozitivní nebo negativní vliv přijetí bezpodmínečné lásky. Pokud ano, tak v čem? Opět bude zmíněno pár skutečností, např. projevování radosti, přijímání lásky apod. Mezi další z otázek, které budou v bakalářské práci ve čtvrté kapitole kladeny patří: Co nebo také kdo nás může inspirovat k tomu, abychom se rozhodli aplikovat bezpodmínečnou lásku v práci sociálního pracovníka?

Většina argumentací, které tato práce obsahuje, vychází z Bible. Zvolila jsem tuto možnost proto, že sama jsem křesťankou a Bible je pro mne spolehlivým zdrojem, z kterého lze čerpat vhodné argumenty.

Bakalářská práce má přinést vhled do problematiky Lásky v pomáhajících profesích, zároveň čtenáře a sociální pracovníky motivovat k tomu, aby projevovali bezpodmínečnou lásku vůči klientům v pomáhajících profesích na základě křesťanských hodnot.

1. Vstupní kapitola

1.1. Vysvětlení čím se budu v práci zabývat a proč

Ve své bakalářské práci bych ráda seznámila čtenáře s druhy lásky: „láskou jestliže“, „láskou protože“ a „láskou miluji tě a tečka“ – bezpodmínečnou, a to především formou citací. Na to chci navázat svou hlavní myšlenkou, aby práce sociálních pracovníků v pomáhajících profesích byla nejefektivnější a nejvíce naplňovala samotné pracovníky, tak i klienty, budu se ve své práci snažit dokázat, že za tímto účelem je nejlepší používat bezpodmínečnou lásku ve vztahu mezi pracovníkem a klientem. Domnívám se totiž, že bezpodmínečná láska je základní a nejúčinnější metodou s jakou pracuje sociální pracovník v pomáhajících profesích. Projevování bezpodmínečné lásky v každodenní práci není snadné, zvláště když pracujete s agresivním, manipulativním klientem nebo s klientem, který nechce změnu – má vždy pravdu, kterou za každých podmínek prosazuje. Z tohoto důvodu nedílnou součástí osobnostních předpokladů sociálního pracovníka je projevování trpělivosti, empatie, naslouchání, ale také stanovování přesných a pevných hranic.

Popíši také postup přijímání, tedy věci, které člověk musí změnit, aby mohl tento druh lásky uvést do praxe a mohl tak přistupovat ke klientovi s láskou a porozuměním, bez rozdílu a nějakých podmínek. Jako argumentaci k tomu použiji také Bibli. Chci totiž dojít k závěru, že v sociální sféře je potřeba přistupovat k lidem tak, jak to dělal Ježíš Kristus. On bude mým vzorem, průvodcem a rádcem. Na jeho životě se můžeme hodně učit. Právě Ježíš Kristus, který je od začátku láska nám poslouží jako vzor. Jak ale zjistíme, jak se chová v různých situacích? Jak konkrétně a prakticky projevuje lásku k člověku, k bližnímu? Odpověď nalezneme v Bibli, Božím Slově. Pouze pravidelnou četbou Bible, modlitbou a trávením času s Ježíšem Kristem se naše chování bude proměňovat k Jeho obrazu a bude zpět k dokonalosti. Bůh také proto chce, abychom byli dokonalí a pravdiví v lásce. Je tedy žádoucí, abychom si brali vzor z Ježíše Krista.

Mezi věcmi, které musí člověk změnit, aby byl schopen bezpodmínečné lásky je na prvním místě potřeba obnovit svoji mysl. V Bibli čteme „A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé.“¹ Samozřejmě, že to není jednoduché. Brání nám v tom náš největší nepřítel – satan. „Buďte střízliví! Buďte bdělí! Váš protivník, ďábel, obchází jako ‚lev řvoucí‘ a hledá, koho by pohltil.“² K tomu si používá naši mysl, lenost, celého člověka. Satan ví o našich slabých místech a hojně toho využívá pomocí různých pokušení. V Bibli také čteme, že děláme to, co nechceme. Jak ale být vítězem? Jak přemoci satana? Sami to nedokážeme, nejsme dost silní a satan nás snadno znovu ovládne. Je proto potřeba, abychom hledali pomoc u někoho, kdo je silnější než satan. Kdo ním je? Je ním právě Bůh, který je nám ochoten pomoci. On sám kdysi porazil satana a svrhl na zem, a proto dnes satan se snaží, aby na zemi lidé byli slabí, nedařilo se jim apod. Navíc má z toho všeho lidského neštěstí radost. Jen Bůh dokáže satana porazit a chce, abychom i my mu to dovolili. Trpělivě čeká, až my sami Boha poprosíme o pomoc. On použije vůči satanovi účinné metody. „Neboť, u Boha není nic nemožného.“³ Použije to, o čem se nám ani nezdá a my spolu s Bohem dojdeme k vítězství skrze víru. Je proto také důležité nejen prosit Boha o pomoc, ale také věřit

¹ Ř 12,2

² 1 P 5,8

³ L 1,37

mu na 100%. Mé osobní východisko v bakalářské práci je, že víra je velice potřebná a dokáže i přemoci hory a vše, co je v lidských očích nedostupné. Taktéž věřit Bohu znamená v praxi plně se spolehnout s důvěrou na Něj, nehledat zadní vrátka nebo důvěřovat Bohu na 50% a o ostatní se už musíme postarat. Bůh nechce naši 50% víru, ale víru 100%, která i když nezná dopředu výsledek a nevíme, co všechno budeme muset opustit, čeho je potřeba se vzdát, přesto důvěřujeme Bohu, že nás povede a my budeme prožívat plnost Jeho požehnání a vše to nejlepší, co má pro nás připraveno.

Proč projevovat bezpodmínečnou lásku i navzdory tomu, že mohu být ze začátku klienty nepřijímána a dokonce i odmítána? Jak jsem se již dříve zmínila, je potřeba tuto lásku projevovat, protože ji projevovat Ježíš, když chodil po této zemi a měl hodně následovníků. Lidé touží a hledají lásku, ale ne vždy na správných místech a u správných lidí. Proto i úkolem křesťana je, aby byl nositelem a vyslancem Boha na zemi. Reprezentoval ho a nedělal mu ostudu. Otázkou však zůstává, zda jsme každý den těmi správnými nositeli a vyslanci Božími i když jsme pouze chybní lidé. Na tuto otázku si každý z nás musí sám dát odpověď. Jak aplikovat bezpodmínečnou lásku v práci sociálního pracovníka? Na tuto otázku se mezi jinými budu v následující bakalářské práci snažit alespoň částečně dát odpověď.

1.2. Vymezení základních pojmů

V bakalářské práci budou vysvětleny základní pojmy, které tvoří klíčová slova celé práce. Jedná se o termíny jako láska, láska k bližnímu (křesťanská láska), pomáhající profese, klient, sociální pracovník, sociální práce, sociální služby, charita.

Láska k bližnímu – „v našem kulturním okruhu je tradičně odvozována od Boží lásky. V náboženství založená láska k bližnímu je jedním z vlivných motivů sociální práce. Láska k bližnímu je podle slavných formulací apoštola Pavla nesobecká, nepramení z přitažlivosti druhého, vkládá do něj kvalitu, pečuje o jeho blaho bez vyhlídky na bezprostřední odměnu.“⁴

Pomáhající profese – „profese vznikající v souvislosti se slábnoucí úlohou rodiny a jiných tradičních systémů sociální podpory. Cílem pomáhající profese je institucionalizované poskytování této podpory.“⁵

Klient – „subjekt, který využívá sociální služby. Může to být osoba, rodina, skupina i komunita.“⁶

Sociální pracovník – „pomáhá jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky.“⁷

Sociální práce – „společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby,

⁴ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 101

⁵ Tamtéž, s. 149

⁶ Tamtéž, s. 90

⁷ Tamtéž, s. 213

zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj.)“⁸

Sociální služby – „všechny služby, krátkodobé i dlouhodobé, poskytované oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života, případně i ochrana zájmů společnosti.“⁹

Charita – „křesťanská láska k bližnímu projevující se pomocí poskytovanou lidem v nouzi. Katolická církev použila tohoto slova k označení své novodobé instituce poskytující sociální péči.“¹⁰

1.3. Vysvětlení pojmu láska

Jak bychom mohli vysvětlit tento pojem? Co to znamená láska? Níže jsem vybrala citaci od Ericha Fromma.

„Láska je aktivita, nikoli pasivní afekt; je „setrvání v“, nikoli „padání do“. Nejobecněji lze aktivní charakter lásky vyjádřit tím, že láska je především dávat, ne přijímat.“¹¹

Co to pro nás znamená? Je potřeba, aby člověk zaujal k lásce aktivní postoj, ne pouze pasivní a čekal. Když jsme se narodili, neuměli jsme milovat a projevovat lásku. Tuto schopnost se učíme celý život. Nikdo nemůže říci, že už umí projevovat lásku a milovat dokonale. Nemusí se už tedy této schopnosti učit.

„Co dává jeden člověk druhému? Dává sám sebe, dává z nejcennějšího, co má, ze svého života. To neznamená nutně, že obětuje svůj život za druhého, ale dává mu z toho, co je v něm živé; dává mu ze své radosti, ze svého zájmu, ze svého pochopení, ze svých vědomostí, ze svého humoru, ze svého smutku – ze všech výrazů a projevů toho, co je v něm živé. Když takto dává ze svého života, obohacuje druhého, zvyšuje jeho životní pocit tím, že zvyšuje svůj vlastní životní pocit. Nedává, aby přijímal; dávat je samo o sobě vybraná radost. Ale když dává, nutně vyvolává něco k životu v druhém člověku a to, co začalo žít, se odráží zpět k němu; když skutečně dává, nemůže nepřijímat to, co se k němu odráží. Dávat znamená učinit z druhého člověka též dárce a oba se pak podílejí o radost nad tím, co vyvolali v život.“¹² Je mylné se domnívat, že pokud dám sama sebe druhému člověku, dám z toho nejcennějšího co mám, tak se sama budu (ochuzovat), postupně budu ztrácet sama sebe po částech a to do té doby, až mi nic nezůstane. Potom už nebudu moci nic dávat, protože nebudu nic mít. Celá má osobnost (celý můj člověk) bude prázdná. Domnívám se, že je potřeba, aby člověk tolik kolik dává i přijímal, tzn. že sám pro sebe bude čerpat, aby potom mohl dávat druhým. Jinak se jeho potenciál a všechny síly vyčerpají. Přiblížím to na příkladu: Člověk je cisterna, do které se vlévá voda, pokud v cisterně voda je, další lidé mohou z cisterny vodu čerpat a tak se osvěžit a využít vodu k určitému účelu, např. zalévání květin. V případě ale, že do cisterny se voda nevlévá, lidé z cisterny vodu čerpají až do té doby, dokud celou vodu vyčerpají. Potom cisterna ztrácí smysl, protože nemá žádnou vodu. Lidé už k cisterně pro vodu nechodí, půjdou k další cisterně a tak prázdná cisterna ztratila svůj smysl.

⁸ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 213

⁹ Tamtéž, s. 214

¹⁰ Tamtéž, s. 80

¹¹ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 28

¹² Tamtéž, s. 30

„Láska je aktivita; když miluji, žiji neustále ve stavu aktivního zájmu o milovaného člověka, ale nejen o něj či o ni. Jestliže milovat znamená mít milující postoj ke každému, jestliže láska je povahový rys, pak musí nutně existovat ve vztahu člověka nejen k jeho rodině a přátelům, ale také k těm, s nimiž se stýká v práci, v obchodě, v povolání. Neexistuje „dělbá práce“ mezi láskou k svým blízkým a láskou k cizím lidem. Naopak, předpokladem pro existenci první je existence druhé. Když bereme tento poznatek vážně, znamená to dosti drastickou změnu v našich společenských vztazích vzhledem k tomu, jaké obvykle bývají. Slovy se sice hodně uznává náboženský ideál lásky k bližnímu, ve skutečnosti však naše vztahy k lidem bývají v nejlepším případě vedeny zásadou slušnosti. Slušnost znamená nepodvádět a neklamat při směně zboží a služeb a také ne při směně citů. „Dávám ti tolik, kolik ty dáváš mně“. Platí pro hmotné statky stejně jako pro lásku.¹³ Z toho vyplývá, že při projevení lásky nemůžeme vycházet pouze ze zásady toho, co se sluší v dané společnosti. To by bylo od sociálního pracovníka sobecké, pod jeho úroveň a neprofesionální. Proto dle mého názoru je nezbytné, aby sociální pracovník k svoji profesi přistupoval jako k poslání, které vykonává. Domnívám se totiž, že každý člověk žijící zde na zemi má určité poslání, které mu Bůh dal, aby je naplňoval.

„Podstata lásky se zjevuje v nekonečně rozmanitých podobách. Jedno mají společné – přání dělat druhému dobře. To je to, co činí lásku láskou. Láska není stav, je to jednání, činnost. Jestliže u zvířat nemluvíme o lásce, nýbrž o instinktech, o páření a vyvádění mladých, jestliže pojem „milovat“ vyhrazujeme pouze pro člověka, jednoznačně tím říkáme, že lidská láska je něco víc než jen instinktivní chování, a také víc než sexuální pud nebo dokonce pouhý instinkt zachování rodu. Říkáme tím, že k tomu všemu je u nás lidí něco navíc, něco, s čím se setkáváme jen na poli lidství. Je to cosi, co nemůžeme dost dobře uchopit pojmovou racionalitou. Proto nikam nevedou veškeré snahy vysvětlit lásku, definovat ji nebo ji – jak se dnes lidé nejrůznějšími způsoby pokoušejí – ovládnout různými technikami.“¹⁴ Protože máme tuto výsadu nepromarněme příležitosti, abychom projevili lásku a to různými způsoby. Nemluvme pouze o potřebnosti projevovat lásku, ale mějme odvahu lásku projevít. Ze začátku to nebude snadné, ale důležité je nenechat se odradit nebo znechutit prvními neúspěchy.

¹³ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 121-122

¹⁴ FRITZ, R. *Schopnost milovat*, s. 12

2. Druhy lásky

2.1. Obecná charakteristika

Jak můžeme lásku charakterizovat? Dá se vůbec láska charakterizovat a můžeme ji popsat? V 1. kapitole jsem vysvětlila pojem láska a co to v praxi znamená milovat. Nyní se posuneme o kousek dále. Budou v druhé kapitole vysvětleny dva druhy lásky - 1. „láska jestliže“ a 2. „láska protože“. Každá láska má svoje výhody i nevýhody. Z tohoto důvodu budou stručně jejich pozitiva a negativa popsány.

Co je zapotřebí k umění milovat? „K umění milovat je předně zapotřebí být schopen lásky. O této schopnosti lásky lze říci mnohé. Zprvce to, že jejím objektem může být leckdo a leccos. Není vymezena pohlavím – známe přece i lásku mezi partnery téhož pohlaví, která se od lásky heterosexuální nemusí lišit ničím jiným než výběrem partnera. Nevymezuje se ani určitým věkem – jak víme, láska kvete v každém věku. Nemá ani vždy stejnou podobu – mateřská láska je jiná než láska mezi mužem a ženou.“¹⁵ Taktéž bychom mohli říci, že objektem lásky může být i náš klient. Je potřeba ke každému klientovi v sociálních službách přistupovat individuálně. To v praxi znamená, že s každým člověkem nejednáme stejně, ale ke každému máme odlišný přístup, protože každý člověk je jiná osobnost a je jedinečný. Nejsou na světě dvě stejně smýšlející a jednající osobnosti, které mají shodné potřeby a projevy. Je proto nutné člověka více poznat, abychom s ním mohli jednat a naučit se více mu porozumět. Této schopnosti se nenaučíme přes noc, je zapotřebí nejen výcviku sociálního pracovníka v komunikaci, ale také je nezbytné, aby pracovník pozoroval projevy klienta a to nejlépe v klientovu přirozeném prostředí, to znamená tam, kde se klient cítí svobodně a bezpečně. Také by měl sociální pracovník mít všeobecné informace o cílové skupině klientů, s kterými pracuje, např. v případě, že se jedná o osoby s mentálním postižením, že je třeba trpělivosti, názorného ukazování, stručného vysvětlování apod. Určitě je zapotřebí si s klientem vybudovat vztah založený na oboustranné důvěře. To následně umožňuje lepšímu vzájemnému porozumění a v neposlední řadě i projevování lásky.

„Schopnost milovat je nám dána, a tento dar je jedním z největších zázraků života. Není to snad zázrak, že je člověk vůbec schopen lásky? Ta egoistická bytost toužící po moci, pachtící se po majetku, posedlá vidinou úspěchu, plná nebezpečných pudů, vášní, afektů a agresí? Že je schopen milovat kromě sebe někoho nebo něco jiného, ba dokonce milovat druhého jako sebe sama, jak to žádá křesťanství. Bez této schopnosti milovat, díky níž se vlastně teprve stáváme lidmi, by bylo lidstvo možná už dávno vymřelo, neboť by se samo zničilo.“¹⁶ Tím, že nám je dána schopnost milovat, máme tuto schopnost využívat, prohlubovat a rozdávat dalším lidem. Pouze lidem byla dána tato schopnost a to ne určitě proto, aby ji využívali pouze k svým blízkým, to znamená k lidem, které mají rádi, ale také, aby projevovali lásku i vůči neznámým lidem a také těm, kteří jim nejsou příjemní a jejich lásku neopětují. Víme, že to není lehké, ale v dnešním světě tolik potřebné. Všimněme si, kolik lidí kolem nás denně projde a my si jich nevšimneme a neusmějeme se na ně. Potom se dovídáme, že mladí lidé spáchají sebevraždu, jejímž důvodem bylo odmítnutí ze strany nejbližších, neprojevovali vůči nim lásky. Všimněme si lidí kolem sebe a jejich potřeb nebo často

¹⁵ FRITZ, R. *Schopnost milovat*, s. 12

¹⁶ Tamtéž, s. 11

jednání, z kterého je viditelně známo volání o pomoc. Tímto způsobem a postojem dokonce můžeme někomu zachránit život, dát novou naději a smysl do života.

„Již jen ochota věnovat svou náklonnost někomu jinému, vůle porozumět mu a vcítit se do něj, předpokládá, že jsme se mu otevřeli a poskytujeme mu prostor v sobě samých. K lásce tudíž patří vždy to, že zapomínáme na sebe, že dokážeme nehledět na sebe, že se dokážeme obětovat. Říkáme tomu odevzdat se. Ať v tom hledáme doplněk sebe samých, „celost“, kterou doufáme nalézt v „ty“, ať se v komunikaci dvojího prožívání či v náležitosti k partnerovi nebo nějakému společenství snažíme osvobodit od strachu ze samoty a opuštěnosti, nebo ať milujeme a chceme být milováni – vždy hledáme někoho nebo něco mimo nás. V hloubi tohoto hledání tkví možná touha po nalezení sebe samého. Nalézt sebe sama totiž nelze bez partnera v nejširším smyslu, protože bez komunikace není individuace. A setkání se sebou samým se nám daří o to lépe, čím více zapomínáme na egoistické zajetí vlastním já.“¹⁷ Takovýto postoj není dle mého názoru vlastní všem lidem, je ho potřeba se naučit, ochota přijmout za své a v praxi používat. Tím, že zapomeneme na vlastní pohodlí a zajímáme se o to, co druhému přinese radost a pomůže, dáváme část samých sebe k dispozici druhému člověku, i když nevíme, jak tento náš postoj přijme. Můžeme říci, že to je risk, riskujeme odmítnutí a nepochopení. Co to je ale však v případě toho, že můžeme člověku pomoci, dáme mu novou naději a světlo do každodenních dnů. Pokládám výše jmenované odmítnutí a nepochopení za mnohem malou daň a oběť, kterou přineseme v porovnání s výsledkem, který se u někoho dostaví. A proto to stojí za to. Navíc budeme mít radost sami ze sebe a z toho, co jsme udělali a to je více, než obviňování a kladení si viny za to, že jsme mohli člověku pomoci a nepomohli a už danou věc nelze napravit.

„Láska má také možnost rozvíjet se a prohlubovat, abychom byli stále vnímavější pro to, co milujeme. Láska může zrát a právě v této možnosti proměny tkví nová, jiná forma trvání. Tehdy již čas není pouhým odpůrcem, nýbrž tím, co vlastně takový rozvoj umožňuje. Kdo hledá stále znovu jen blaženost nových počátků, ten nikdy nepozná lásku v podobě jejího zrání, díky níž v sobě objevujeme hloubku.“¹⁸ Z tohoto důvodu Vás chci povzbudit k tomu, aby se v lásce rozvíjet a prohlubovat. Tím, že láska bude zrát, bude moci v budoucnu být ještě dokonalejší a může tak účinněji prospět konkrétním lidem.

2.2. Láska jestliže

„Láska jestliže“. Tuto lásku můžeme přijímat nebo dávat, pokud jsou splněny určité požadavky. Musíš něco udělat, aby sis takovou lásku zasloužil. „Jestliže budeš hodné děťátko, tatínek tě bude mít rád.“ „Jestliže vyhovíš mým představám...“ budu tě mít rád. Rodiče často učí své děti tomuto druhu lásky, když jim říkají: „Jestliže budeš mít dobré vysvědčení ..., jestliže se budeš přátelit s těmi a těmi dětmi..., jestliže se budeš oblékat a chovat tak a tak ..., budeme tě mít rádi.“ V tomto případě je láska nabízena výměnou za něco, co si druhá strana přeje. Motivace takové lásky je v podstatě sobecká. Jejím účelem je získat něco výměnou za lásku. „Láska jestliže“ je jako lákadlo na provázku, která může kdykoli zmizet. Jsou-li splněny podmínky, všechno je v pořádku.¹⁹

¹⁷ FRITZ, R. *Schopnost milovat*, s. 19

¹⁸ Tamtéž, s. 20

¹⁹ MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*. s. 36

Když McDowellovu definici převedu na vztah mezi klientem a pracovníkem v sociálních službách sama dedukuji, že vznikne situace, kdy klient se bude snažit vyhovět pracovníkovi, který ho bude mít rád například za podmínky, jestliže bude poslouchat a brát vážně jeho nařízení. Tím pádem klient může časem vycítit, že se mu pracovník věnuje víc, jestliže věci udělá, tak jak to od něj očekával. Bude tedy do budoucna takto postupovat a přistoupí na pravidla, postoj takového pracovníka.

Navíc se zde objeví prostor pro budoucí vytvoření určitého systému příkazů, do kterého, když se klient zamotá, je pro něj těžké vymanit se z něj ven. Může se tedy snadno stát obětí takového systému, protože je přirozeně závislý na službách, které jsou mu zprostředkovány zaměstnancem. Klient, jestliže má to štěstí, a rozpozná tuto situaci, je stejně v pasti, protože se nemůže postavit proti pracovníkovi, protože by přišel o péči v takové míře jako doposud. Navíc, kdyby se pracovník proti jeho postoji ohradil, mohlo by dojít dokonce ke konfliktu. Na vině je zde podle mého názoru pracovník, který tím, že si vybral tento druh relace, připravil svého klienta o část jeho svobody a identity. Klient pod vlivem takového sociálního pracovníka není svobodný, ale svázaný. I když vnímá ze začátku lásku tohoto pracovníka, přece jen se časem tato láska může změnit v pocit osamocení.

Také uživatel sociálních služeb může cítit takovou lásku, kterou je sociálním pracovníkem milován. Uvedu příklad: „Jestliže poskytnete finanční dar našemu zařízení, povede to k tomu, že Vás budeme mít více rádi, tzn., že se Vám budeme více věnovat a z toho vyplývající určitá privilegia. V tomto případě je láska nabízena výměnou za něco, co si druhá strana přeje. Motivace takové lásky je v podstatě sobecká. Jejím účelem je získat něco výměnou za lásku.

„Láska jestliže“ je jako lákadlo na provázku, která může kdykoli zmizet. Jsou-li splněny podmínky, všechno je v pořádku.²⁰ V případě, že podmínky splněny nejsou, nastanou problémy a komplikace. To znamená, že v případě, že dojde k nesplnění požadavků, musí klient počítat i s důsledky, které jsou pro něho často nepříjemné. Tímto se také může ztratit důvěra k pracovníkovi, kterou je potom často těžko znovu nabýt.

2.2.1. Výhody

V této podkapitole se zamyslím nad možnými výhodami, které s sebou „láska jestliže“ nese. Jednou z nich může být, že se klient ze začátku cítí milován, je mu věnována pozornost a zájem. Přitom netuší, že později tento zájem o jeho osobu může pominout. Také v případě, že rodinný příslušník klienta je podnikatel, může si dar zařízení nechat pro odpočet daně nebo může mít udělanou reklamu, že jako sponzor podpořil nějakou akci a tak se nepřímo podílel na jejím fungování.

2.2.2. Nevýhody

Došla jsem k závěru, že v „lásce jestliže“ jsou možné dvě cesty. První, dlouhodobá závislost uživatele na pečující osobě, způsobená tím, že se klient dobrovolně přizpůsobí požadavkům. Klient se však musí chovat určitým způsobem, který mu není vlastní. Proto láska jestliže založena na systému „něco za něco“ podle mě, může fungovat, pouze když jednu závislost střídá druhá a když ony pominou, tak pomine i láska ve vztahu, založena na podmínkách. Jedna strana zákonitě musí dojít

²⁰ MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*. s. 36

k závěru, že něco není v pořádku. Následně o tom jestli takový vztah bude dlouhodobě udržitelný, rozhoduje, zda jedna ze stran vědomě přistoupí na podmínky, které ale jednoznačně vedou k „zlomení osobnosti“. Kdy buď pracovník, nebo klient se nechá tím druhým vědomě šikanovat. Na základě toho si dovoluji tvrdit, že takový vztah není dlouhodobě udržitelný. Takový vztah může být dokonce také sobecký ze strany pracovníka. Když na toto přistoupí je to sice jeho rozhodnutím, které je však silně ovlivněno vidinou případného zisku.

2.3. Láska protože

Touto láskou je člověk milován pro něco, čím je, co má, nebo co dělá. Jinými slovy, tato láska vzniká na základě určitých hodnot nebo kvalit partnera. Tato láska vlastně říká: „Miluji tě, protože jsi hezká.“ „Miluji tě, protože jsi bohatý.“ „Miluji tě, protože jsi jiný, než všichni ostatní, protože jsi oblíbený nebo slavný“ apod.²¹

I v tomto případě sociální pracovník má tímto způsobem rád klienta, má ho rád z tohoto důvodu, že je oblíbený v kolektivu, protože se neustále usmívá, je vždy milý a laskavý, nikdy neodmlouvá apod. Co se stane v případě, že klient není milý, neusmívá se, protože v tuto chvíli k tomu např. nemá důvod, má starosti, problémy atd. Bude ho mít sociální pracovník stejně rád nebo ne? Také se může jednat o situaci, kdy se objeví další klient, který bude například více oblíben u jiných klientů apod. Ohrozí to vztah sociálního pracovníka a předchozího klienta? Pokud ano, jedná se o typický příklad „lásky protože“.

2.3.1. Výhody

Jak jsem již popisovala možné výhody, které s sebou „láska jestliže“ nese, zmíním se i v této podkapitole o výhodách „lásky protože“. Za výhody považuji například krátkodobý krásný pocit uspokojení klientky z toho, že je hezká. Ptám se sama sebe, co ale nastane, když za několik desítek let klientka zestárne a její krásu vystřídají vrásky? Nebo dnes je klient bohatý a má velký majetek, ale nesprávným investováním nebo hospodařením může v budoucnu o všechnen majetek přijít a bude i nadále lidmi milován? Klient, který je dnes oblíbený v kolektivu, protože dokáže ostatní rozveselit a pobavit je možné, že bude prožívat depresi, bude mít problémy a už nebude ostatní rozveselovat a bavit jako dříve. Naopak sám bude teď na místě toho, kdo bude potřebovat potěšit. Jak se k němu ostatní budou chovat? Toto je pouze pár příkladů, nad kterými jsem se chtěla zamyslet v souvislosti s výhodami „lásky protože“.

2.3.2. Nevýhody

V předchozí podkapitole byly charakterizovány nevýhody „lásky jestliže“, které jsou založeny na systému „něco za něco“. Dle mého názoru jsou také u „lásky protože“ nevýhody stejné. Taktéž se objevuje systém „něco za něco“. To znamená, že „láska protože“ je mezi pracovníkem a klientem založena výhradně na podmínkách.

²¹ MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*, s. 37

2.4. Srovnání lásky jestliže a protože

Chci být milován pro to, co jsem, pro konkrétní kvality a hodnoty, které mám. Co je na tom špatného?“ Možná, že nic. Každý z nás chce být milován pro něco ve svém životě. Určitě je lepší dát přednost této lásce před „láskou jestliže“. „Lásku jestliže“ si musíme zasloužit, a to mnohdy vyžaduje spoustu úsilí. Pokud nás někdo miluje pro to, co jsme, je to pro nás mnohem pohodlnější. Víme, že něco v nás nebo na nás je hodno lásky.²²

Sami určitě cítíte, že takový přístup, konkrétně upřednostňování klienta vůči druhým apod. vede k tomu, že se klient může cítit nejistý, nesvobodný a závislý na vnějších nebo vnitřních podmínkách, které si sociální pracovník vytvořil.

2.5. Bezpodmínečná láska

Láska bez podmínek. Tato láska vlastně říká: „Miluji tě, nehledě na to, jaký možná v jádru jsi. Budu tě milovat, ať se s tebou stane cokoli. Nemůžeš udělat nic, co by ohrozilo mou lásku. Miluji tě a tečka.“ [Tato láska] (pozn. autorky) není slepá. K tomu má daleko. Tato láska může svůj objekt znát velmi dobře. Zná jeho nedostatky a chyby. Naprosto beze zbytku ho přijímá, aniž by za to cokoli požadovala. Tuto lásku si není možno nijak zasloužit. Nemůžete udělat nic, aby byla větší. Nemůžete ji ničím odvrátit. Není na nic vázaná. Od „lásky protože“ se liší tím, že nevzniká na základě nějaké přitažlivé kvality milované osoby. Touto láskou můžeme milovat i naprosto bezvýznamné osoby tak, jako by měly nekonečnou hodnotu.²³

Láska „miluji tě a tečka“ je vztah, do kterého investujeme. Tato láska se nemůže dočkat, až bude moci něco dát. Ostatní dva druhy lásky se nemohou dočkat, až něco získají. „Miluji tě a tečka“ znamená „dávám“, dobrovolně dávám sebe sama. A v tomto vztahu není místo pro obavy, nejistotu, nátlak, závist nebo žárlivost. Vyvolává v tom druhém tvořivé změny. Tyto změny nevyžaduje, jsou jednoduše přirozenou reakcí na bezpodmínečnou lásku. Je to vlastně Boží láska působící v člověku.²⁴

McDowell ve své knize použil přirovnání k textu z Bible: „Miloval jsem tě odvěkou láskou, proto jsem ti tak trpělivě prokazoval milosrdenství.“²⁵ To znamená, že je to Bůh, který miloval. Nejen se zde jedná o minulý čas, ale i čas budoucí, protože On nás nepřestal milovat, i když Boha často zarmocujeme našim chováním, jednáním a myšlenkami.

„Vidíš, Bůh mě miloval i v době, kdy jsem nevěřil, že mi může do života něco dobrého přinést. Miloval ho i přes jeho hříchy. A co je zvláštní, vzbudilo to u mne přirozenou odezvu. Odpověděl jsem na jeho lásku.“²⁶ Bůh člověka překvapí a pořád ho miluje. Nevadí, že jsme plni různých hříchů, Bůh se na nás dívá skrze svého syna Ježíše Krista, protože On byl bez viny. Proto každý, kdo odpoví kladně na Boží lásku je zahrnut nesmírně mocnou a nekončící láskou, kterou tento svět nemůže dát, dává ji zdarma každému pouze Bůh tehdy, když se rozhodneme ke kroku přijmout Ježíše za svého Spasitele, průvodce a rádce v každodenních situacích.

Tajemství skutečné lásky je ve třetím typu lásky – „miluji tě a tečka“. Není příliš běžná, protože jediným trvalým zdrojem této lásky je sám Bůh. Žádný člověk nemůže

²² MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*. s. 38

²³ Tamtéž, s. 40

²⁴ Tamtéž, s. 42

²⁵ Jer 31,3b

²⁶ MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*. s. 43

důsledně milovat touto láskou, aniž by v něm nepřebýval Boží duch a nevedl ho.²⁷ Také nikdo takto není schopen milovat pouze z vlastních sil. Ježíš nám dal příklad křesťanské lásky k bližnímu, která se projevuje pomocí poskytovanou lidem v nouzi. Jinými slovy můžeme říci, že se jedná v dnešní době o charitu.

Bůh v Bibli „v Prvním listu Korintským ve 13 kapitole poukázal na základní rysy naprosto nejlepšího vztahu lásky.“²⁸ Není snadné aplikovat tyto rysy lásky v každodenním životě. Přesto nás k tomu Bible vybízí. Navíc tím, že je budeme aplikovat a stanou se součástí našeho života, budeme prožívat nejen radostnější život, ale takový život, který pro nás Bůh připravil.

„Jedinou skutečnou definici lásky, kterou v Bibli nacházíme, je Kristova smrt na kříži. Láska je jednání ve shodě s Boží vůlí a s Božími vlastnostmi, a to bez ohledu na oběti ve prospěch druhého, přičemž toto jednání vychází z povahy milujícího a z potřeby milovaného. Takovou lásku lze spatřit pouze na kříži, a jakákoliv definice lásky, která nemluví o Golgotě, je nedostatečná.“²⁹ Protože pouze na Golgotě Ježíš plně splnil svoje poslání a v plnosti prokázal svou lásku ke všem lidem – bez výjimky. Připomínejme si to proto každý den, nejen o Velikonočních svátcích.

²⁷ MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*, s. 44

²⁸ MCDOWELL, J. *Tajemství lásky*, s. 275

²⁹ Tamtéž, s. 275

3. Láska miluji tě a tečka

3.1. Bezpodmínečná láska z pohledu Bible

V předchozí kapitole jsem se zmínila o tom, že Bůh poslal Ježíše svého Syna na tento svět, aby zemřel na kříži za naše hříchy. Abychom už my nemuseli zemřít.

„Boží lásku k nám jsme si ani nevyprosili ani nezasloužili. A stejně jako izraelský lid, i my ji dostáváme bez podmínek. Ježíš je Slovo této lásky, pronesené do světa. V něm přichází Bůh k nám, chce se sdílet, chce sdělovat dobro, radost a svou lásku. Chce nás milovat, a tak uvést do plnosti života.“³⁰ Tím, že jsme si Boží lásku nemohli ničím zasloužit, ani těmi nejlepšími skutky, to potvrzuje v plnosti lásku, jakou má Bůh ke každému člověku. Nezávisle na tom, zda jeho lásku přijímá či nikoli. Také nezáleží na tom, zda je člověk vzdělaný, bohatý, oblíbený apod. Bůh touží mít s každým člověkem na zemi trvalý vztah založený na stoprocentní důvěře a vzájemné lásce, která na první místo v životě staví vzájemné společenství Boha s člověkem. Z tohoto důvodu jsme stvořeni. I z následující příčiny se také rozhodl obětovat svého Syna. Nebylo jiného řešení.

Bůh je láska. A dále: „V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás...“³¹ Nesmíme začínat mysticismem, láskou člověka k Bohu nebo s nádhernými předzvěstmi radosti z Boha, jež jsou některým v jejich pozemském životě dopřány. Začneme na samém počátku, s láskou jako Boží energií. Tato prvotní láska je láska dávající. Bůh netrpí žádným hladem, který potřebuje ukojit, oplývá pouze hojností, která touží dávat.³² Toto může být pro nás povzbuzením a rovněž důvodem k radosti.

Bůh, který nic nepotřebuje, si zamiloval naprosto nepostradatelné lidi, aby je mohl milovat a zdokonalovat. Bůh jako Stvořitel přírody do nás vložil lásku dávající i přijímající. Lásky dávající jsou přirozenými obrazy jeho samého; jsou mu blízké podobou, ale ne nezbytně a ne u všech lidí blízké přiblížením. Oddaně milující matka, dobrotivý vládce nebo učitel mohou stále znovu dávat a soustavně tak ukazovat jeho podobu, aniž by se Bohu přiblížili. Lásky přijímající, pokud jsem mohl sledovat, se nijak nepodobají té Lásce, jíž je Bůh. Jsou to spíše protiklady. Bůh lidem umožňuje podílet se na své lásce dávající. Ta se od lásek dávajících, jež zabudoval do jejich přirozenosti, liší. Těmto láskám nejde nikdy tak docela jenom o dobro milovaného objektu kvůli němu samotnému. Jsou nakloněny ve prospěch takového dobra, které samy mohou poskytnout, nebo takového, jaké by si nejvíce přáli samy, nebo takového, které zapadá do jejich předem vytvořeného obrazu o životě, k jakému by svůj objekt chtěli dávat. Avšak Boží dávající láska – Láska sama působící v člověku – je naprosto nezaujatá a touží po tom, co je nejlepší pro milovaného. Mimoto se přirozená láska dávající vždycky orientuje na objekty, které milující shledává nějakým způsobem skutečné lásky hodné.³³ Takovouto přirozenou láskou nás On miluje a pobízí nás, abychom byli ochotni takto milovat druhé kolem nás.

Pro lidi je to ničím nezasloužený dar. „Dar, který dostáváme bez jakýchkoli podmínek. Pouze stačí, když řekneme ano. Jediné, co se od nás čeká, je otevřít se a přijmout tuto drahocennou perlu, která nás promění a promění i každý okamžik našeho

³⁰ POWELL, J. *Láska bez podmínek*, s. 63

³¹ 1 J 4,10

³² LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 96

³³ Tamtéž, s. 97

života. Klíčové slovo je otevřenost. Říci Bohu „ano“ není jednoduchá záležitost, protože předělat svůj život v život lásky není snadné. Zvolit si lásku jako ústřední životní princip znamená, že můj základní postoj a moje otázka musí být: Co bude tento životní princip znamenat pro mé bytí, co budu ode dneška dělat, co říkat? Moje reakce na každou životní událost, na každého člověka, který vstupuje a zasahuje do mého života, na každý nárok na můj čas, moje nervy a moje srdce – to všechno se musí nějak proměnit v akt lásky. A právě toto „ano!“ mě otvírá Bohu. Zvolím-li si lásku jako životní zásadu, rozšíří se pohár mé duše tak, že Bůh bude moci do mne vlévat své dary, sílu a milosti.³⁴ Když jsme někým blízkým obdarováni, také přijímáme jeho dárek s očekáváním a radostí. Bůh chce pro nás a dává nám to nejlepší. Nedává nám to, co by nám mohlo uškodit. Bůh je také džentlmen, který se nevnucuje, do ničeho nás netlačí, ale naopak trpělivě čeká na naši odpověď. Je nyní pouze na nás, co s Jeho nabídkou uděláme. Zda ji přijmeme nebo odmítneme. Také v dnešní době ještě Bůh čeká na naši odpověď. Když přijmeme Boží nabídku a Bohu řekneme své „ano“, On nás bude proměňovat, formovat, vést a učit, jak v každý den projevovat Jeho lásku.

„Bůh však také proměňuje naši přijímající lásku k druhým, a ta si žádá stejnou proměnu. Ve skutečnosti všichni v jistých chvílích potřebujeme, někteří z nás častěji než jiní, toto milosrdenství jiných, které jako Lásku sama v nich přítomná miluje ty, kteří lásku nezbuzují. Není to však ten druh lásky, po kterém toužíme, ačkoliv je to ten druh lásky, který potřebujeme. Chceme být milováni pro svou chytrost, krásu, šlechtnost, čestnost, užitečnost. První náznak toho, že nás někdo miluje tou nejvyšší ze všech lásek, vyvolá strašný šok. Je dobře známo, že zlomyslní lidé nám budou předstírat křesťanskou lásku právě proto, že vědí, že nás tím zraní.“³⁵ Z tohoto důvodu se domnívám, že tak, jak my jsme Bohem milováni, je žádoucí, abychom také tak milovali druhé lidi kolem nás, zvláště ty, kteří nám nějakým způsobem ublížili nebo nás zranili.

3.2. Druhy bezpodmínečné lásky

3.2.1. Bratrská láska

Nezákladnějším druhem lásky, který je základem všech jejích typů, je láska bratrská. Mám tím na mysli smysl pro odpovědnost, péči, úctu, znalost každého jiného člověka, přání napomáhat jeho životu. Je to druh lásky, o němž hovoří Bible slovy: Miluj svého bližního jako sebe samého. „Bratrská láska je láska ke všem lidem; je přímo charakterizována svou nevýlučností. Když jsem vyvinul schopnost milovat, nemohu nemilovat své bratry. V bratrské lásce je zážitek jednoty se všemi lidmi, lidské solidarity, lidského odčinění jednotou. Bratrská láska je založena na zkušenosti, že všichni jedno jsme.“³⁶

„Projevuje se mezi rovnými; ale dokonce ani jako rovní si nejsme vždy „rovni“; pokud jsme lidští, všichni potřebujeme pomoc. Dnes já, zítra ty. Ale tato potřeba pomoci neznamena, že jeden je bezmocný, a druhý plný sil. Bezmocnost je přechodný stav; schopnost stát a chodit po vlastních nohou je trvalá a obecná.“³⁷

A přece láska k bezmocným, láska k chudým a cizím je počátkem lásky bratrské. „Milovat vlastní krev není těžké. Zvíře miluje své mladé a pečuje o ně. Bezmocný

³⁴ LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*, s. 64

³⁵ Tamtéž, s. 100

³⁶ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 50

³⁷ Tamtéž, s. 50

miluje svého pána, protože na něm závisí jeho život; dítě miluje rodiče, protože je potřebuje. Také sociální pracovník snadněji miluje klienta, který je křesťanem. Je potřeba si však uvědomit, že láska se začíná rozvíjet jen v lásce k těm, kteří neslouží našim cílům. Stačí se například podívat do Bible, kde ve Starém a Novém zákoně je předmětem lidské lásky chudý, cizinec, vdova a sirotek. Sám Ježíš Kristus nabádal k tomu, abychom pamatovali na vdovy, sirotky apod.

I soucitem s bezmocným člověk začíná rozvíjet lásku k svému bratru³⁸ Vztahováno na sociálního pracovníka, i ten skrze soucit, se může začít učit milovat klienta a postupně k němu nachází porozumění, vstřícnost, zájem o něj, empatii a na konci celého procesu bude klienta milovat. Jak jsem již zmínila, jde o proces, který trvá delší dobu, nejedná se o krátký čas, ale naopak proces, který vyžaduje delší čas, trpělivost a zranění. Bratrské lásky nedosáhneme mávnutí kouzelného proutku, té je potřeba se trpělivě učit.

„V křesťanském životě jde o to, abychom věřili a poznávali, že Bůh je Láska a že nás stvořil a vykoupil k tomu, abychom ho milovali a s ním a v něm milovali svého bližního. Bůh nám ukazuje svou tvář lásky, která je plností křesťanské životní moudrosti.“³⁹ Z tohoto důvodu je našim nejlepším rádcem a učitelem. Od Něj se můžeme učit jak milovat svého bližního.

„Láska se nevyčerpává v lásce k druhému, neboť taková láska v sobě podstatně zahrnuje lásku milujícího k sobě samému. Láska k sobě tedy není totéž co egocentrismus nebo egoismus. Naopak od egoistické lásky, která vylučuje milování druhého, je nutno odlišovat pravou a očištěnou lásku k sobě, která milování druhého zahrnuje. Kdo přeje bytí sobě samému, přeje ho i druhému. Kdo naopak bytí druhému nepřeje, nepřeje ho ani sám sobě. Ukazuje se jako vlastní podstata lásky to, že je osobní, a proto se obrací k osobě nejen v milovaném, ale i v samotném milujícím. Dokonalá láska směřuje od osoby k osobě, zatímco ve vztahu k neosobním věcem zůstává stále nedokonalá. Čím hlouběji se obě osoby setkávají v lásce a jsou spolu v lásce spojeny, tím bohatěji se navzájem zdokonalují, neboli sdělují si bytí.“⁴⁰ Jsme vedeni Bohem k dokonalé lásce. Také jsme si vědomi toho, že sami nedokážeme milovat a projevovat druhému člověku dokonalou láskou. Proč je tomu tak? Odpověď je jednoduchá, protože my sami jsme nedokonalí a často chybuje. Ve vztahu k druhému člověku mnohdy projevujeme lásku ze zjištěných důvodů, za účelem získání něčeho apod.

„Plně uskutečněnou láskou je teprve láska přející. Pouhá žádost bez přející lásky většinou poklesne v egocentrismus. Nesmíme však usilovat ani o druhý extrém, totiž o přející lásku bez jakékoli stopy žádosti, protože je v posledku nemožná. Kdo se totiž obětuje pro druhého nebo pro druhé, vždy při tom něco dostává sám pro sebe. Člověk, který slouží chudým nebo nemocným, sám tím nutně roste, protože v něm vzrůstá láska. Přející láska proto podstatně obsahuje uspořádanou, a tím zralou žádost. Milující tedy přeje dobro milovanému nikoliv pouze kvůli milujícímu. Z toho je patrné, že zcela vyžralá láska nezůstává stát u člověka nebo u konečné osoby. Láska proniká k Bohu.“⁴¹ Z toho vyplývá výzva pro nás, abychom toužili milovat bližní. Skrze tuto lásku poroste i naše láska k Bohu. V Bibli čteme: „Cokoli děláte, dělejte upřímně, jako by to nebylo lidem, ale Pánu.“⁴² Proto dívejme se na Ježíše, jak On projevoval lásku k bližním, nejen těm, kteří přijímali Jeho učení, ale také Ti, kteří Jeho učení odmítali a stavěli Mu do cesty různé překážky. Ježíš nedělal rozdíly mezi lidmi. Z Jeho příkladu se můžeme

³⁸ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 51

³⁹ HÄRING, B. *Láska je víc než přikázání*, s. 27

⁴⁰ LOTZ, J. *Vědění a láska*, s. 72-73

⁴¹ Tamtéž, s. 73

⁴² Kol 3,23

poučit i my, abychom také nedělali mezi lidmi rozdíly, ale milovali své bližní nezávisle na tom, zda nám jsou např. příjemní či nikoli.

„Lidská láska proměněná v božskou se nám ukládá v Kristově výzvě: „Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás.“⁴³ „On však nás miloval až do krajnosti toho, čeho je láska vůbec schopna.“⁴⁴ Touto krajností mohl uskutečnit své slovo, podle něhož „má největší lásku ten, kdo položí život za druhé.“⁴⁵ První Janův list z toho vyvozuje, že tak, „jak nás miloval Kristus, my milujeme jen tehdy, když dáváme svůj život za své bratry.“⁴⁶ „Tím, že položíme život za druhé, v plnosti projevíme lásku, kterou nás Bůh miloval.“⁴⁷ Příkladem nám mohou být i v dnešní době lidé, kteří jsou mučeni a umírají například mučednickou smrtí pro Boha a bližní. Není to jednoduché položit život za druhého. Dnes se lidé mohou bránit a ospravedlňovat tím, že neví, zda to další ocení a budou si toho vážit. To není ale plnohodnotná výmluva. Protože v minulosti a i dnešní době lidé položí život za druhé a neptají se, zda budou například jejich rodiny nějakým způsobem oceněni za hrdinský čin apod.

Heslo: „Čiň jiným tak, jak bys chtěl, aby oni činili tobě“ se dá snadno vykládat ve smyslu „Buď slušný ve své směně s jinými“. Ve skutečnosti však bylo původně vysloveno jako populárnější verze biblického hesla „Miluj svého bližního jako sebe samého“. Židovsko-křesťanská norma bratrské lásky je něco zcela jiného než etika slušnosti. Znamená milovat svého bližního, tj. cítit se za něj odpovědný a zajedno s ním, kdežto etika slušnosti znamená necítit se odpovědný a zajedno, nýbrž zachovávat odstup; znamená respektovat práva svého bližního, ne však milovat ho. Není náhoda, že zlaté pravidlo se dnes stalo nejpůvodnějším náboženským přikázáním; je to tím, že se dá vykládat v pojetí etiky slušnosti, a je tedy jediným náboženským přikázáním, které každý chápe a je ochoten dodržovat. Praxe lásky však musí začít rozlišováním mezi slušností a láskou.⁴⁸ Tím, že budeme pouze ze slušnosti projevovat lásku bližním, oni sami to poznají. Dle mého názoru bychom tak neměli projevovat lásku. Zde si můžeme položit otázku, zda se jedná o opravdovou lásku, když je vyjádřena pouze z povinnosti nebo slušnosti. Chtěli bychom, aby i druzí tímto způsobem k nám přistupovali?

3.2.2. Trpělivá láska

Dalším druhem lásky je trpělivá láska. Bible v 1. listu Korintským staví trpělivou lásku na první místo. „Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá.“⁴⁹ Napsal někdy někdo elegantnější slova? Dovedete si představit, jaký by byl tento svět, kdyby lidé podle nich žili? Mají v sobě krásu, vznešenost a naději, a přáli bychom si, aby platila za každé situace. Rozumní a stálí lidé, kteří nemají velké problémy, jsou schopni toto tvrzení přijmout jako životní filozofii. Ti, kteří mají vážné obtíže, jsou hodně nezralí, nereagují na ideály apoštola Pavla.⁵⁰ Právě k takové lásce jsme povzbuzováni. Když čteme výše uvedená slova, sami si můžeme slovo láska nahradit svým vlastním

⁴³ J 15,12

⁴⁴ J 13,1

⁴⁵ J 15,13

⁴⁶ 1 J 3,16

⁴⁷ LOTZ, J. *Vědění a láska*, s. 80-81

⁴⁸ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 123

⁴⁹ 1 K 13,4-7

⁵⁰ HAUCK, P. *Jak milovat a být milován*, s. 104

jménem. Vzniká zde tímto pro nás otázka, zda jsme trpěliví, laskaví, nezávidíme ... Tato láska by měla proudit z našich srdcí každý den. Jsem si jistá, že klienti a lidé kolem nás by si této změny ihned všimli a zatoužili se i oni chovat takovým způsobem.

Opět každý, kdo se kdy pokusil zvládnout nějaké umění, ví, že trpělivost je nutným předpokladem úspěchu. Kdo jde za rychlými výsledky, nikdy jich nedosáhne. A přece pro moderního člověka trpělivost je stejně těžko dosažitelná stejně jako kázeň a soustředění. Celá naše průmyslová soustava podporuje pravý opak: rychlost. Moderní člověk myslí, že ztrácí čas, když nedělá věci rychle: a přitom neví, co se získaným časem počít.

„Osvojit si nějaké umění konečně předpokládá i nejvyšší naléhavost. Není – li umění tím, na čem nejvíc záleží, učedník se nikdy nevyučí. V nejlepším případě zůstane dobrým diletantem – nikdy se však nestane mistrem. Tato podmínka je stejně nezbytná pro umění milovat, jako pro každé jiné umění. Zdá se však, že v poměru mezi mistry a diletanty mají v umění milovat diletanti větší početní převahu než v jiných oblastech.“⁵¹

„Člověk se nezačíná učit přímo, ale takříkajíc nepřímou. Dříve než se začne cvičit ve vlastním umění, musí se naučit řadě jiných věcí, které s ním zdánlivě nemají nic společného. Například truhlářský učeň začíná tím, že se učí hoblovat dřevo; adept hry na piano začíná stupnicemi. Proto chce – li se někdo stát mistrem v umění milovat, musí začít tím, že bude cvičit kázeň, soustředění a trpělivost ve všech aspektech svého života. Jak se cvičí kázeň? Naši dědové by mohli na tuto otázku odpovědět mnohem lépe. Doporučovali vstávat brzy ráno, neoddávat se zbytečnému přepychu, tvrdě pracovat. Tento typ kázně měl své zjevné nedostatky. Byl příliš tuhý, autoritářský, zaměřený na střídmost a spořivost, a po mnoha stránkách byl nepřátelský životu. Jako reakce na tento typ disciplíny se však vyvinula stále zesilující tendence být podezřivý vůči kázni vůbec a ve zbývajícím čase hledat v neukázněném, líném hovění svým choutkám protiváhu k rutině života, kterou nám vnucuje osm hodin pracovní doby. Vstávat pravidelně, věnovat pravidelný čas během dne takové činnosti, jako je meditace, čtení, poslech hudby, chůze; neprovádět, aspoň ne nad určité minimum, únikovou činnost, jako čtení detektivek či sezení v kině, nepřejídat se, nepít nad míru – to je jen několik samozřejmých nejzákladnějších pravidel.“⁵²

Že je k tomu třeba trpělivosti, je sotva zapotřebí říkat. Kdo neví, že všechno chce svůj čas, a chce lámat věci přes koleno, tomu se skutečně nikdy nepodaří soustředění dosáhnout – a naučit se milovat. Už i moudrý Šalomoun věděl, že „Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas.“⁵³ Aby si člověk také udělal představu, co je trpělivost, stačí se podívat na dítě, které se začíná učit chodit. Padá, opět padá a opět padá, a přece se pokouší dál, dělá pokroky, až jednoho dne chodí bez pádu. Čeho všeho by mohl dosáhnout dospělý, kdyby měl trpělivost dítěte a jeho soustředěnost v činnosti, která je pro něho důležitá.

Člověk se nemůže naučit soustředění, nestane – li se citlivým sám k sobě. Co to znamená? Opět můžeme použít příklad matky malého dítěte, která citlivě vnímá jeho projevy a okamžitě na ně reaguje. Všimá si určitých tělesných změn, potřeb, úzkostí, dříve než se otevřeně projeví. Budí se, protože její dítě pláče, zatímco jiný, hlasitější zvuk by ji nezbudil. To vše znamená, že je citlivá k projevům života dítěte; není úzkostlivá nebo starostlivá, je ve stavu rovnováhy, vnímavá pro každý významný signál, který přichází od dítěte. Stejně může být člověk citlivý sám k sobě. Uvědomuje si například pocit únavy či deprese, a místo aby se mu poddal a posílil ho depresivními myšlenkami, pro které nejde nikdy daleko, ptá se sám sebe: „Co se stalo? Proč jsem

⁵¹ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 105

⁵² Tamtéž, s. 106

⁵³ Kaz 3,1

skleslý?“⁵⁴ Je proto důležité si uvědomit a vnímat různé pocity, které mě přitom doprovází. Také tím se stále učíme soustředění a trpělivosti. Jak praví staré přísloví: Trpělivost růže přináší.

3.2.3. Láska agapé

Lásku agapé můžeme definovat následujícími způsoby. „Agapé znamená lásku danou Boží milostí. Je božská, protože nám dává účast na milování, které je vlastní Bohu. Proto je také dána milostí, pokud tato účast přesahuje síly naší přirozenosti a je vložena do naší přirozenosti jako zvláštní Boží dar. Toto naplnění našeho milování se připisuje Duchu svatému, který už jako láska v životě uvnitř Boha spojuje Otce a Syna.“⁵⁵ Lásku agapé si nemůžeme ničím zasloužit. Obdrželi jsme ji díky Boží milosti jako dar. Ona přesahuje naše lidské chápání a možnosti. Když ji přijímáme, přijímáme lásku, kterou nás Bůh chce každý den milovat. Cítíme se v ní bezpečně.

„Agapé nám dává dar dvojí milosti. Jako *milost léčící* působí vykoupení toho, co je v našem lidském milování nevykoupené. O toto plné očištění musíme neustále bojovat, protože milování je zatíženo prvotním či dědičným hříchem, jenž nás svádí k tomu, abychom lásku k sobě kladli nad lásku k Bohu: tím se láska k Bohu ztrácí právě tak, jako se láska k sobě kazí egocentrismem nebo převrací v egoismus. Proto naše lidské milování potřebuje vykoupení, jež nám umožňuje zařadit lásku k sobě do lásky k Bohu a tak nás uschopňuje k oddanosti Bohu, čímž se připravuje také milující oddanost lidem. Proto ona zcela očištěná láska, z níž teprve pramení moudrost, nedochází zralosti bez vlivu agapé. Proto je také pravá neboli dokonalá moudrost darem Boží milosti.“⁵⁶ Ďábel se snaží prostřednictvím naší lidské přirozenosti, abychom byli obtíženi hříchem a milovali sebe více než Boha. Z tohoto důvodu Bůh poslal svého jediného Syna, abychom byli Jeho krví osvobozeni, očištěni a mohli být zcela oddáni Bohu a Jeho lásce. Když se nejprve rozhodneme milovat Boha, potom bude pro nás samozřejmostí i milování lidí okolo nás právě tou stejnou láskou, kterou Bůh miluje nás.

3.3. Potřeba aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka

Předchozí podkapitoly byly věnovány popsání druhů bezpodmínečné lásky. V následující podkapitole se pokusím o aplikaci bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka. Aplikace bude doložena argumentací.

Na začátek si položíme otázku. Jakým způsobem může sociální pracovník projevit lásku vůči klientovi? Způsobů projevení lásky je hodně. Zmíním se o pro mě nejdůležitějších z nich. Při tom budu vycházet ze své praxe sociálního pracovníka.

Aktivní pomoc

Nejsnáze můžeme projevit lásku skrze aktivní pomoc člověku. V čem mu můžeme pomoci? Stačí se podívat a přemýšlet. Uvidíme, že lidé kolem nás potřebují

⁵⁴ FROMM, E. *Umění milovat*, s. 110

⁵⁵ LOTZ, J. *Vědění a láska*, s. 76

⁵⁶ Tamtéž, s. 76

pomoc, ať se jedná o radu, vyplnění formuláře pro dávku státní sociální podpory nebo pomoci s úklidem, nakupováním atd.

Empatie

Slovo empatie znamená umět druhému naslouchat. „Podle Gabury a Pružinské (1995) je empatie schopnost pracovníka vcítit se do klientova prožívání, opustit svůj vztahový systém a snažit se pochopit, co se děje v klientovi, co se skrývá za jeho slovy. Nejde však o úplné ztotožnění se s klientovým prožíváním, protože by se tak pracovník mohl dostat do zajetí silných pocitů a neměl by již kapacitu pro pomoc klientovi.“⁵⁷

„Empatie jako schopnost člověka je důležitou výbavou a významnou pomůckou každého pracovníka v pomáhajících profesích. Pomáhá pracovníkovi navázat důvěryhodný vztah s klientem, umožňuje mu vstoupit do vnitřního světa klienta, lépe porozumět jeho potřebám, motivům, cílům i způsobům řešení. Empatie je důležitá pro kvalitní poradenský vztah, který může klientovi pomoci překonat překážky a ukázat mu směr jeho cesty.“⁵⁸ K tomu je potřeba klienta pozorně vyslechnout, během hovoru ho nepřerušovat a nenavrhnout vlastní řešení situace. Dát klientovi prostor pro vyjádření svých vlastních myšlenek a pocitů.

Proč? Klient tak rychleji získá k sociálnímu pracovníkovi důvěru, což ho vede k snadnějšímu otevření se a nezamlčování důležitých informací. Takováto osoba snadněji přijme povzbuzení, radu a pomoc. Je samozřejmostí, že sociální pracovník zachovává mlčenlivost o skutečnostech, které mu klient sdělí v souladu se zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách.

Naslouchání

Před zahájením naslouchání je vhodné připravit atmosféru, což znamená zrušit rušivé vlivy jako je vypnutí rádia, telefonu, zavření dveří apod. V místnosti bude pouze sociální pracovník a klient, není žádoucí, aby byla přítomna další osoba, protože to klienta může rušit. Výjimku tvoří situace, kdy si sám klient přizve k jednání další osobu. Při naslouchání je důležité dát klientovi najevo, že ho vnímáme a jsme „na příjmu“. Celou svou mysl soustředíme na to, co nám klient sděluje. Nasloucháním projevíme zájem o záležitosti, které klienta tíží. Často dochází k tomu, že klient sdělí důležité skutečnosti až při odchodu. Proto je tak důležité naslouchat.

Uvedu také několik návrhů, které sociálnímu pracovníkovi mohou usnadnit dávat najevo, že nasloucháme tomu, co klient říká.

1. *„Odpovídejte svým tělem – obraťte se k tomu člověku. Nakloňte se dopředu. Pokyvujte hlavou. Neustále se dívejte tomu druhému do očí. Ničím nedáte svůj zájem najevo lépe než očima.“*⁵⁹ Z vlastní praxe mohu potvrdit, že není vhodné neustále sledovat klienta očima, není mu to příjemné a nemusí být na dlouhý pohled zvyklý. Raději se pouze občas podívat klientovi do očí.
2. *„Požadujte další informace – pokládejte vyjasňující otázky, ptejte se na další podrobnosti: „Co jste tím myslel?“ nebo „Proč je to pro Vás tak důležité?“ Při těchto otázkách dodávejte: „Řekněte mi víc - zajímá mě to.“*⁶⁰
3. *Odpovídejte na to, co bylo řečeno – např. „Zdá se, že máte velkou radost z Vašeho setkání.“ Nebo „To pro Vás muselo být těžké.“*

⁵⁷ QUISOVÁ, S. *Sociální komunikace v pomáhajících profesích*, s. 45

⁵⁸ Tamtéž, s. 45

⁵⁹ MCDOWELL, J. *Tajemství lásky*, s. 95

⁶⁰ Tamtéž, s. 95-96

4. *Opakujte či parafrázujte tvrzení, která byla doprovázena určitými pocity - zopakování smyslu věty či pocitu, jimž byla doprovázena, komunikací, jak vyjasňuje, tak podporuje.*
5. *Nepřerušujte, když někdo vypráví příběh – nepřerušujte ho a nedokončujte věty za něj. To je pro mne někdy těžké. Musím si neustále opakovat: „Nepřerušuj ho, nepřerušuj ho.“* Také nespíchejte s vyplněním odmlky v rozhovoru jenom proto, aby nenastalo ticho – možná, že se ten druhý zrovna připravoval říct něco důležitého a vy jste mu to znemožnili.
6. *Dávejte najevo, že si vážíte toho, co ten druhý říká, a že Vás to povzbuzuje. Obojí podporuje zdravou komunikaci. Je dobré říct: „Děkuji Vám, že jste mi to řekl. Vím, že to nebylo lehké, velice si toho vážím.*

To je jenom pár věcí, které Vám mohou pomoci být aktivnějšími a lepšími posluchači. Pamatujte, že Vaše uši mohou otevřít bránu lidského srdce. Proto je nezavírejte. Věřte mi. Když budete pracovat na tom, abyste byli lepšími posluchači, vyplatí se Vám to.⁶¹ Výše uvedené rady mohou jedině doporučit. Sama jsem je při své práci aplikovala a byly mi často pomoci. Usnadňovali tak velice následnou komunikaci. Znamé přísloví říká: „Mlčeti zlato, mluvití stříbro.

Důvěra

Dalším ze způsobů, jak může pracovník projevit klientovi lásku je přistupovat k Němu s důvěrou. Není vhodné již na začátku podezírat klienta nebo zjišťovat, zda informace, které nám sdělil, jsou pravdivé apod. Velice to narušuje komunikaci a vytvoření vztahu obecně. Sám klient pozná např. z naší neverbální komunikace, zda mu důvěřujeme a bereme to, co říká vážně.

Láska k nepřátelům a k lidem, kteří nám ublížili

Snadněji projevujeme lásku k přátelům a lidem s kterými si rozumíme než k těm, kteří nám jakýmkoli způsobem ublížili nebo nás poškodili. Není to lehké. Jak je tedy máme milovat? Je to vůbec v našich silách? Sami to nedokážeme. Můžeme si vzít příklad ze Štěpána, který když byl kamenován „zvolal mocným hlasem: „Pane, odpusť jim tento hřích!“⁶² To znamená, že před tím než budeme schopni projevít lásku lidem, kteří nám ublížili, musíme jim odpustit. Potom budeme mít sílu k lásce. Pamatujme na to, že všichni děláme špatné věci, ale Bůh nám odpustil, protože nás tak miluje.

Ježíš dává nové přikázání: „To je mé přikázání, aby jste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.“⁶³ „To vám přikazuji, abyste jeden druhého milovali.“⁶⁴ Zde vidíme i příkaz. Můžeme si zde položit otázku, zda lze lásku přikázat? Uvedu příklad: Farář se na stejnou otázku ptá snoubenců. Ti odpovídají: „Buď ho/ji mám rád/ráda nebo ho/ji nemám rád/ráda. Lásku nemůžeme přikázat. V Bibli ale čteme, že Bůh lásku přikazuje. On ví, že se jednoho dne setkáme s lidmi, kteří nám ublíží, a z tohoto důvodu chce, abychom byli schopni milovat i je.

Trpělivost

Lásku můžeme projevít i v trpělivosti například tím, že nebudeme na klienta spěchat. Počkáme, až se sám rozhodne splnit si svůj vytyčený cíl. K tomu je zapotřebí umět ovládat své jednání. Každý den se tomu potřebujeme učit. Ze své praxe s lidmi s mentálním postižením vím, že když chcete, aby něco udělali rychle, jste netrpělivý

⁶¹ MCDOWELL, J. *Tajemství lásky*, s. 96-98

⁶² Sk 7,60

⁶³ J 15,12

⁶⁴ J 15,17

apod. buď daný úkol neudělají nebo jim trvá delší dobu než to udělají. Někteří se mohou rozčítit, začít plakat nebo tato situace může u nich vyvolat epileptický záchvat.

Čas na klienta

Udělat si čas na klienta je také následující možnost, jak projevit lásku. V každém věku lidé potřebují, abyste je vyslechli, trávili s nimi čas. Ať již to jsou malé děti nebo senioři. Chápu, že při práci sociálního pracovníka někdy není možné si např. pouze sednout s klienty, navštívit je na pokoji apod. Když ale najdeme chvíli čas a tento čas jim věnujeme, jsou vděční a často to může přinést světlo do nového dne. S tímto je nerozlučně spjata plánování času. K tomu potřebujeme moudrost, o kterou můžeme prosit Boha.

Respekt klienta

Další je respekt klienta. Dáváme mu najevo, že respektujeme Jeho názor, přání - a to nemusí být pouze poslední. To znamená, že si vážíme, máme v úctě klienta i to, co říká.

Upřímnost

Lásku můžeme projevovat i díky upřímnosti. Tím, že budeme klientům říkat pravdu. „Apoštol Pavel vidí tuto oblast velmi jasně, když nás nabádá, abychom „byli pravdiví v lásce.“⁶⁵ Mluvit pravdu v lásce znamená brát v úvahu pocity toho druhého. Člověk, který skutečně umí komunikovat v lásce, si je vědom důsledků svých slov i činů.“⁶⁶ Samozřejmě musíme vzít v úvahu, zda je v danou chvíli na pravdu tento člověk připravený. Zvažme proto, jestli by klientovi spíše pravda pomohla nebo naopak uškodila. V případě, že by mu mohla uškodit a jeho zdravotní stav by se tím mohl zhoršit, je dle mého názoru lepší říci polopravdu – ne celou pravdu. Jakmile bude klient připravený přijmout pravdu se všemi jejími důsledky, tehdy mu ji šetrně sdělit. To platí nejen v medicíně, ale i například v sociální oblasti, kdy se má matka sdělit, že její dítě bude postižené apod.

V této podkapitole byly praktickým způsobem popsány příklady, jakým způsobem může sociální pracovník projevit lásku vůči klientovi. Je pouze na pracovníkovi, zda se bude snažit projevovat lásku výše zmíněnými způsoby či nikoli. Rozhodnutí je pouze na něm. V případě, že se rozhodne učit se projevům bezpodmínečné lásky, bude v následující kapitole popsáno, co člověk musí změnit, aby mohl takto milovat, a jaké na něj čekají nástrahy.

⁶⁵ Ef 4,15

⁶⁶ MCDOWELL, J. *Tajemství lásky*, s. 98

4. Implementace

4.1. Postup přijímání

V třetí kapitole byla zmíněna potřeba aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka. Sociální pracovník se rozhodl aplikovat bezpodmínečnou lásku v pomáhajících profesích. Zde se nám objevuje otázka: Co tento člověk musí změnit ve svém chování a přístupu?

Všichni moc dobře víme, že jsme lidé od přirozenosti chybující. Nikdo z nás není bez chyby. Každému člověku se určitě něco v životě nepovedlo a dopustil se omylu. Proč je tomu tak? Jsme nedokonalé bytosti, které často podléhají svým citům, okolí, dalším vnějším věcem atd. Co potřebujeme změnit? Na tuto otázku se nedá odpovědět obecně. Neexistuje výčet věcí, které by mohl každý člověk uplatnit. Tím, že jsme různé bytosti a každý z nás má s nějakou jinou věcí problém, proto není možné vypsát 10 bodů, které musíme změnit ve svém chování. Přesto se pokusím zmínit pár věcí, které je potřeba změnit. Při argumentaci budu vycházet z Bible.

1. Dát Bohu k dispozici vše, co máte

na základě verše: „Vybízáím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou obět'; to ať je vaše pravá bohoslužba.“⁶⁷ Co nám tento verš z Bible říká? Abychom dali k dispozici Bohu sami sebe. To znamená své schopnosti, zájmy, prostředky, své tělo, stručně řečeno - sami sebe. Je to nutné? Proč? Je to pro nás nejlepší z toho důvodu, aby mohl Pán Bůh pracovat a proměňovat nás. K tomu však potřebuje nalézt ochotné a připravené srdce. Samozřejmě, že se Bůh nikomu nevnučuje, je džentlmen, který čeká, až se my sami rozhodneme k tomu, nechat se Bohem proměnit a vést. To platí nejen pro muže, ale i pro ženy.

2. Potřeba změnit své myšlení

následující verš z Bible říká: „A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé.“⁶⁸ Slovo nepřizpůsobovat se znamená, že nebudeme stejní jako lidé, kteří žijí na této zemi, nebudeme si z jejich špatného jednání brát příklad. Z tohoto důvodu je žádoucí, abychom prověřili, zda to, o čem přemýšlíme, co děláme je to nejlepší, a líbí se Bohu.

3. Zkoumat naše motivy

obzvláště v pomáhajících profesích je důležité, abychom se sami zamysleli z jaké příčiny tak postupujeme a zastáváme toto konkrétní stanovisko. Může to klientu nějakým způsobem pomoci, obohatí ho to, nebo jsou to pouze naše sobecké motivy, přání, které chceme realizovat a tak se například zviditelnit?

4. Přeměnit naše skutky a jednání

pokud jsme změnili myšlení, motivy, je důležité také se zamyslet nad tím, zda

⁶⁷ Ř 12,1

⁶⁸ Ř 12,2

to, jak jednáme s druhými lidmi je jim vzorem k tomu, aby se tímto způsobem chovali? Nebo jsme naopak špatným příkladem, z kterého by si nechtěli do budoucna brát příklad.

5. Naučit se milovat

již výše bylo zmíněno, že naučit se druhé milovat je těžká a dlouhodobá záležitost. Nám lidem, kteří tíhneme od začátku k zlému tento postoj není vlastní. Přesto není vyloučeno, že se tomu nemůžeme naučit. K tomu je potřeba mít také pevnou vůli, odhodlání a sebeovládání. Tím, že se naučíme aplikovat lásku v sociální práci, také klienti a my budeme spokojeni.

6. Učit se odpouštět

ne vždy to, co lidé udělají nebo jak se chovají si uvědomují a je to jejich záměrem. Někteří klienti, například mentálně postižení si to ani neuvědomují, že slovem nebo skutkem mohou někomu ublížit. Nedělají věci úmyslně. Z tohoto důvodu je podstatné, aby se jim chyby nevytýkaly, ale naopak se k nim přistupovalo s láskou a porozuměním. Můžeme je upozornit na nevhodnost toho, co udělali, aby říkejme jim to s láskou a připomínáme těmto lidem, že i když nám ublížili nebo vykonali to, co neměli, přesto je máme rádi. Nijak to nesníží jejich hodnotu v našich očích.

7. Cvičit se v trpělivosti

tato vlastnost je nesmírně důležitá a potřebná v pomáhajících profesích. Dnes lidé chtějí mít vše hlavně rychle. Nezáleží už ani tak na výsledku a kvalitě. Trpělivý sociální pracovník je zdrženlivý, klidný, čekající i delší dobu na výsledek. Také trpělivost nám není vlastní, je potřeba se jí učit. Když se však trpělivosti naučíme, ponese v naší práci ovoce a my budeme radostní a spokojeni.

Zde jsem vyjmenovala pouze několik klíčových věcí, s kterými můžeme mít problém, a jsou nutné, abychom se nad nimi zamysleli, jak fungují v našem životě.

4.2. Nástrahy přijímání

Při aplikaci bezpodmínečné lásky musíme počítat s nástrahami. Proč je tomu tak? Nejde to bez nich? Odpovím stručně: Ne. Důvodem je to, že satan se snaží nám naše plány překazit. Vše dobré, o co se snažíme je pro něho nebezpečné. Nemá radost, když se něco podaří. I když jsme nevěřící lidé, přesto satan má nad námi moc a nevzdává se bez boje. To se týká všech oblastí našeho života. V Bibli čteme: „Buďte střízliví! Buďte bdělí! Váš protivník, ďábel, obchází jako lev řvoucí a hledá, koho by pohltil.“⁶⁹ Je tedy všechno naše snažení zbytečné? Dobrá zpráva je, že není. V Bibli můžeme dále číst: „Vzepřete se mu, zakotveni ve víře, a pamatujte, že vaši bratři všude ve světě procházejí tímž utrpením jako vy.“⁷⁰ Tento verš může být pro nás povzbuzením. V případě, že budeme prosit Boha o pomoc, On nás vyslyší a připraví situaci, která bude našim východiskem. Protože „Nepotkala vás zkouška nad lidské síly. Bůh je věrný: nedopustí, abyste byli podrobeni zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví i východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát.“⁷¹ Takových podobných slibů máme v Bibli hodně. Z tohoto důvodu se můžeme o Bibli

⁶⁹ 1 P 5,8

⁷⁰ 1 P 5,9

⁷¹ 1 K 10,13

opřít a v situaci, kdy se nám nedaří, tyto verše použít. Bůh chce, abychom byli vítězi a proto nám chce pomoci.

Níže uvedu několik nástrah, s kterými se při projevování lásky v pomáhajících profesích můžeme setkat.

1. Bezpodmínečnou lásku projevuje pouze pracovník

klient nespolupracuje a pouze využívá pracovníka, aby mu například splnil a zajistil to, co jak říká nutně potřebuje a bez čeho se nemůže obejít. Klientovi vyhovuje, že je milován bez podmínek a nenapadne ho, aby také zaujal stejný postoj.

2. Klient, který nechce změnu

klient se dostaví k sociálnímu pracovníkovi, ale nepřipouští si, že by chyba byla na jeho straně a tedy by měl sám změnit svoje chování. Také je klient spokojen s tím, v jaké situaci se nachází a neuvědomuje si, že by měla nastat změna v jeho postojích atd. Tento člověk nám odmítne nabízenou pomoc a samozřejmě za ni nebude ani vděčný, natož, aby si ji vážil.

3. Manipulující klient

osoba využívá manipulativní techniky k tomu, aby obdržela od sociálního pracovníka to, co sama chce. Technik může být spousta. Počínaje od hraní si na „chudáčka“ až po vymyšlení si nepravdivých skutečností jen proto, aby byl pracovník zmanipulován a snadno se nechal ovlivnit.

4. Syndrom vyhoření

sociální pracovník si nevytvoří hranice nebo stanovené hranice vůči klientovi nedodrží a projevuje bezpodmínečnou lásku, aniž by dovedl říci ne, to znamená až do krajnosti. Z tohoto důvodu je potom vyčerpaný a může ztratit i motivaci nejen k projevování bezpodmínečné lásky, ale také k veškeré činnosti, kterou v sociální práci dělá.

5. Strach

u projevování bezpodmínečné lásky se může také projevit strach. Nevíme, zda dotyčná osoba naši lásku přijme, jaká bude její reakce, a máme obavy. Ty jsou přirozené. „Láska neдрží žádné rukojmí a nedělá kompromisy kvůli strachu. Kde je přítomna láska, nemůže existovat strach se všemi svými nesčetnými podmínkami.“⁷² Přesto nás Paul Ferrini motivuje k tomu, abychom překonali strach a naopak měli odvahu. Podobnou věc můžeme číst v Bibli: „Láska nezná strach; dokonalá láska strach zahání, vždyť strach působí muka, a kdo se bojí, nedošel dokonalosti v lásce.“⁷³ Tato slova jsou velice tvrdá, ale jak pravdivá. Proto na základě výše zmíněného textu nikdo z lidí není dokonalý v projevování lásky. Je to proces, kterému se potřebujeme každým dnem znovu a znovu učit.

„Nejvíce nás asi znepokojuje obava, že zaslíbení bezpodmínečné lásky vyžaduje od člověka, aby popřel sám sebe, aby rezignoval na vlastní já a rozloučil se se svou individualitou. Člověk se bojí, že se bude muset vzdát svých zájmů a zálib. Kdyby tyto obavy byly oprávněné, nikdy by žádný vztah lásky nevznikl, protože ten nutně předpokládá dvě různé individuality.

⁷² FERRINI, P. *Bezpodmínečná láska*, s. 51

⁷³ 1 J 4,18

Kahlil Gibran říká, že „láska, která je bezpodmínečná, se nedá chápat jako spojení dvou ostrovů v jednu pevninu. Přirovnává vztah lásky ke dvěma ostrovům, jež zůstávají oddělené a rozdílné, ale jejich břehy omývají společné vody lásky. Člověk se snad může vzdát své individuality ve prospěch druhého z nedostatku sebeúcty nebo z potřeby sebepotvrzení, ale nikdy ne z pravé lásky a v jejím jménu. Řečeno konkrétněji, milovat druhého neznamena přestat milovat sebe. Naopak: psychologové soudí, že dokud nemiluji sebe, nemohu milovat druhého. Ti, kdo nemilují sebe, jsou smutní, pronásledovaní ustavičným pocitem prázdnoty, kterou se stále snaží naplnit. Jako člověk, kterého bolí zub: myslí jen na sebe a stále hledá zubaře, který by zařídil, aby mu bylo lépe. Kdo nemiluje sebe, dokáže ostatní pouze využívat, ale nemůže je milovat. Moje láska k tobě nikdy nesmí znamenat, že se zřeknu sám sebe. I kdybych třeba z lásky dal za tebe svůj život, nikdy nesmím popřít své já, svou individualitu. Budu se snažit být tím, čím potřebuješ, abych byl, dělat to, co potřebuješ, abych dělal, říkat to, co potřebuješ slyšet. Ale současně jsem povinen budovat vztah čestný a otevřený. A proto ti vždy budu předkládat své nápady i své pocity jako součást svého daru lásky, i když se může stát, že ti budou nemilé nebo se tě dotknou.“⁷⁴Taktéž i sociální pracovník by měl budovat vztah s klientem, který je založen na důvěře, spravedlnosti a otevřenosti.

4.3. Vliv na člověka, který přijímá bezpodmínečnou lásku za svůj vzor

Jaký to na člověka má vliv? Pozitivní nebo negativní? Zcela jistě mohou odpovědět, že velice pozitivní. V čem? Zmíním pár skutečností:

1. Radost

může se projevit hned nebo až později. Doprovází ji smích a celková spokojenost. Člověk má důvod k radosti, čeho si všimne i jeho blízké okolí. Dává ji najevo i vnějšími projevy.

2. Pokoj

osoba je vnitřně vyrovnaná a klidná. Ví, že to, co nejlepšího může udělat, je projevit bezpodmínečnou lásku. Také této vlastnosti si okamžitě všimnou ostatní. Mají k této osobě ještě větší důvěru. Působí vyrovnaným dojmem, což mezi jinými dává najevo pevnou chůzí, sebevědomím atd. Od koho pochází pokoj? Odpověď nalezneme v Bibli: „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám. Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí!“⁷⁵ Kdo tedy dává pokoj? Sám Bůh, který je velice hojný a každému dává podle toho, o co ho s důvěrou prosí. Mezi jinými z tohoto důvodu můžeme být naplněni radostí, že můžeme obdržet od Boha pokoj, který tento svět, to znamená svět, ve kterém žijeme, nemůže dát.

3. Láska

to, že pracovník sám poskytuje lásku, lásku také od druhých přijímá. Totiž to, co obětujeme a poskytneme, se dle mé zkušenosti nám vrátí zpět. Možná, že ne v té podobě, v jaké bychom to čekali, ale přesto se vrátí.

Výše zmíněné vlastnosti jsou pouze jedny z nejzákladnějších věcí, které skrze projevování bezpodmínečné lásky můžeme prožívat. Zároveň jsou také jedny

⁷⁴ POWELL, J. *Láska bez podmínek*, s. 47

⁷⁵ J 14,27

z nejhezčích zkušeností. V Bibli se také můžeme dočíst o ovocích, nejedná se však o ty, které my známe, jako jsou jablka, hrušky, pomeranče, atd. Tyto ovoce mají trvalou hodnotu. Které nimi jsou? „Ale ovoce Ducha je láska, radost, pokoj, shovívavost, vlídnost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost. Proti takovým věcem se nestaví žádný zákon.“⁷⁶ Je proto moc dobře, že se nejedná o ovoce, které se může „zkazit“, ale o ty nejcennější vlastnosti, které chce každému Bůh nabídnout.

Závěrem této podkapitoly bych řekla, že člověka potěší, když jeho práci, kterou vykonává někdo ocení a váží si ji. Každý pracovník potřebuje cítit, že to, co dělá a čemu věnuje tolik úsilí má nějaký význam a smysl.

4.4. Inspirace k aplikování bezpodmínečné lásky

Co nás může inspirovat k tomu, abychom se rozhodli aplikovat bezpodmínečnou lásku v naší práci? Dle mého názoru je to především Bible, která jako kniha je aktuální, má co říci člověku dnešní doby. Je to otevřený dopis Boha k člověku. Je však pouze na nás, zda si tento nám adresovaný dopis přečteme nebo ho nebudeme brát vážně a zahodíme s tím vědomím, že si sami poradíme a o radu od Boha nemáme zájem.

V ní se také dovídáme o tom dokonalém sociálním pracovníkovi. Je Ním zcela jistě Ježíš Kristus, který od začátku dějin a stvoření světa lidi miluje a chce je všechny zahrnout svou bezpodmínečnou láskou.

Jak se právě Ním může i nevěřící člověk inspirovat? Tak, že sleduje, jaký měl vztah k lidem, kteří byli na okraji tehdejší společnosti jako např. lidé malomocní, hluchí, chromí, slepí, celníci, kteří okrádali lidi tím, že vybírali po lidech více, než bylo určeno nebo jak se choval ke své matce, přátelům atd. On si vždy našel na lidi čas, neštítel se ani prostitutek, utěšoval, dokázal se vcítit do situací, problémů, které lidé okolo Něho prožívali. Měl vždy připraveno vlídné slovo pro každého člověka, všímal si lidí a situací v kterých se nachází. Dokázal plakat s plačícími a radovat se s těmi, kteří měli důvod k radosti. Je nezbytné se také zmínit o tom, že jej lidé měli rádi a vždy na Ježíše hleděli s úctou a důvěrou. Byli však také lidé, kteří ho rádi neměli. Tuto skutečnost bychom si jako sociální pracovníci měli uvědomit, že ne vždy nás všichni budou mít rádi. Určitě se najdou i takoví, kteří nás rádi vůbec nebudou mít. Proto se nelekejme, ale naopak i na to myslíme, když se budeme nacházet v těžkých situacích.

⁷⁶ Gal 5,22-23

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala Láskou a jejím místem v pomáhajících profesích. Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol, podkapitol a také jejich dalších podkapitol.

První kapitola vysvětlovala základní pojmy, které byly používány v celé bakalářské práci, a popisovala to, čím jsem se v práci zabývala.

Druhá kapitola se věnovala druhům lásky, obecné charakteristice lásky a srovnání „lásky jestliže“ a „lásky protože“. Bezpodmínečná láska byla zde popsána stručně.

Třetí kapitola byla zaměřena přímo na bezpodmínečnou lásku. Byly popsány druhy bezpodmínečné lásky, a to: bezpodmínečná láska z pohledu Bible, bratrská láska, trpělivá láska a láska agapé. Také byla nastíněna potřeba aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka.

Poslední čtvrtá kapitola se zabývala implementací čili postupem přijímání, možnými nástrahami přijímání, vlivem na člověka, který přijímá bezpodmínečnou lásku za svůj vzor a praktickou inspirací k aplikování bezpodmínečné lásky.

Seznam použitých zdrojů

1. Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1998. ISBN 80-85810-19-0.
2. FERRINI, P. *Bezpodmínečná láska*. Bratislava: Eugenika, 2009. ISBN 978-80-8100-147-5.
3. FRITZ, R. *Schopnost milovat*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-555-4.
4. FROMM, E. *Umění milovat*. Praha: Český klub, 2008. ISBN 978-80-86922-07-2.
5. HAUCK, P. *Jak milovat a být milován*. Praha: Slovart, 1998. ISBN 80-7209-075-5.
6. HÄRING, B. *Láska je víc než přikázání*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-189-X.
7. LEWIS, C.S. *Čtyři lásky*. Praha: Návrat domů, 1997. ISBN 80-85495-56-2.
8. LOTZ, J. *Vědění a láska*. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-304-3.
9. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
10. MCDOWELL, J. *Lásku dát, lásku brát*. Praha: Triangl, 1995. ISBN 0-8423-1031-2.
11. MCDOWELL, J. *Tajemství lásky*. Ostrava: Tandem, 1997. ISBN 80-902167-3-0.
12. POWELL, J. *Láska bez podmínek*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-770-1.
13. QUISOVÁ, S. *Sociální komunikace v pomáhajících profesích*. Opava: Slezská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7248-551-2.

Abstrakt

MARTYNKOVÁ, E. Láska a její místo v pomáhajících profesích. České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce T. Machula.

Klíčová slova: láska, láska k bližnímu, bezpodmínečná láska, klient, sociální pracovník, pomáhající profese, sociální služby, křesťanské hodnoty, Bůh

Práce se zabývá projevováním lásky ke klientům ze strany sociálního pracovníka. Pracovník může klienta milovat láskou, která je něčím podmíněna nebo láskou bez podmínek. Jsou vyjmenovány výhody a nevýhody „lásky jestliže“, „lásky protože“ a vysvětlen význam bezpodmínečné lásky. Dále jsou popsány druhy bezpodmínečné lásky, potřeba aplikace bezpodmínečné lásky v práci sociálního pracovníka a nejdůležitější způsoby projevení této lásky. Pokud se sociální pracovník rozhodne projevovat bezpodmínečnou lásku, může v bakalářské práci nalézt konkrétní odpovědi na otázky: Co musí změnit ve svém chování a přístupu?, Co nebo kdo může pracovníka inspirovat k aplikaci bezpodmínečné lásky? Také jsou zmíněny nástrahy, s kterými se sociální pracovník může setkat a jak jim čelit? Práce motivuje čtenáře a sociální pracovníky k tomu, aby projevovali bezpodmínečnou lásku vůči klientům v pomáhajících profesích na základě křesťanských hodnot.

Abstract (abstrakt v anglickém jazyce)

Love and her place in helping professions

Keywords: love, charity, unconditional love, client, social worker, helping professions, social services, Christian values, God.

The bachelor thesis deals with the manifestation of love to the clients of the social worker. Worker client can love love, something that is conditional or unconditional love. They listed the advantages and disadvantages „if love“, „love it“ and explained the importance of unconditional love. The following describes the types of unconditional love, the need for application of unconditional love in the work of social worker and the most important ways of expressing love. If the social worker decided to show unconditional love, can be found in the bachelor thesis concrete answers to the questions: What needs to change in your behavior and approach? What or who can inspire staff to the application of unconditional love? Also mentioned are the pitfalls with which the social worker can encounter and how to tackle them? The work encourages reads and social workers to show an unconditional love for clients in the helping professions based on Christian values.